

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Cdo/9/2020
Identifikačné číslo spisu: 8314206028
Dátum vydania rozhodnutia: 18.02.2020
Meno a priezvisko: JUDr. Emil Franciscy
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2020:8314206028.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne D. M., bývajúcej v M., D. Č.. X, zastúpenej JUDr. Júliusom Bučekom, advokátom so sídlom v Humennom, Štefánikova č. 18, proti žalovanému P. M., bývajúcemu v M., D. Č.. XX, zastúpenému JUDr. Jankou Vasilovou, advokátkou so sídlom v Humennom, Kudlovska č. 1, o vyporiadanie bezpodielového spoluvlastníctva manželov, vedenom na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 6 C 39/2014, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Prešove z 19. apríla 2018 sp. zn. 10 Co 52/2017, takto

rozhodol:

Dovolanie o d m i e t a.

Žalovaný má nárok na náhradu trov dovolacieho konania.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Humenné (ďalej „súd prvej inštancie“) rozsudkom z 31. januára 2017 č. k. 6 C 39/2014-96 vyporiadal bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (ďalej len „BSM“). Spornou medzi stranami nebola otázka vyporiadania hnutelných vecí a dlhov, sporné názory zastávali iba v otázke, či do BSM patrí aj hodnota členského podielu v bytovom družstve. Pri riešení tejto otázky vychádzal súd z toho, že 22. októbra 1994 strany uzavreli manželstvo, počas ktorého nadobudli členský podiel v bytovom družstve a stali sa spoločnými nájomcami trojizbového bytu č. XX v M. na 1. poschodí domu na D. J. Č.. XX (ďalej len „byt“). Ku dňu rozvodu ich manželstva (1. decembra 2010) boli naďalej spoločnými nájomcami bytu a spoločnými členmi bytového družstva. Ani neskôr sa nedohodli na zrušení práva spoločného nájmu bytu a ani súd nezrušil toto právo a neurčil, kto z nich bude výlučným nájomcom bytu a členom bytového družstva (§ 705 Občianskeho zákonníka). K zániku ich nájomných a členských práv došlo inak. Vzhľadom na to, že neplatili nájomné za čas dlhší ako tri mesiace, im bytové družstvo 12. októbra 2011 vypovedalo nájom bytu (§ 711 ods. 1 písm. d/ Občianskeho zákonníka) a 23. februára 2012 ich vylúčilo zo svojho členstva. Následne (5. marca 2012), ale už len so žalovaným, uzatvorilo zmluvu o nájme bytu, ktorý je v súčasnosti vedený v katastri nehnuteľností ako jeho vlastníctvo. Bytové družstvo potvrdilo, že po zániku členstva stranám nevyplatilo vyrovnací podiel, ktorý bol započítaný voči ich nedoplatku na nájmomnom. Podľa právneho názoru súdu prvej inštancie nemôže byť v za daných okolností predmetom vyporiadania BSM hodnota členského podielu strán v bytovom družstve. Na tomto

stave nezmenila nič skutočnosť, že byt bol neskôr (v čase po rozvoze manželstva strán) prenajatý žalovanému a neskôr prevedený do jeho výlučného vlastníctva.

2. Na odvolanie žalobkyne Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 19. apríla 2018 sp. zn. 10 Co 52/2017 napadnutý rozsudok potvrdil ako vecne správny [§ 387 ods. 1 a 2 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“)]. V odôvodnení uviedol, že súd prvej inštancie vykonal dokazovanie dostatočným spôsobom, dôkladne sa zaoberal tvrdeniami a dôkazmi, ktoré vyhodnotil v súlade s § 191 CSP a zo zisteného skutkového stavu vyvodil správne a dostatočne odôvodnené právne závery. Odvolací súd sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie, podľa ktorého nebolo možné do vyporiadania BSM zahrnúť v hodnotovom vyjadrení ich členské práva v bytovom družstve, ktoré zanikli ich vylúčením z družstva a predstavovali nulovú hodnotu. Hodnota členského podielu (599,88 €) bola totiž započítaná voči nedoplatku žalobkyne a žalovaného na nájomnom vo výške 1 557,10 €.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala žalobkyňa dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Podľa jej názoru spočíva napadnutý rozsudok na nesprávnom právnom posúdení veci v otázke zaradenia členského podielu strán v bytovom družstve do vyporiadania ich BSM (ďalej len „dovolacia otázka“). Tvrdí, že odvolací súd sa riešením dovolacej otázky odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Na bližšie odôvodnenie poukázala na právne závery Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v rozhodnutí sp. zn. 2 Cdo 8/2007, v zmysle ktorého predmetom vyporiadania BSM je všetko, čo do tohto spoluvlastníctva patrilo, a čo existovalo ku dňu jeho zániku. V danom prípade v čase zániku BSM existovalo aj spoločné členstvo bývalých manželov v bytovom družstve, takže členský podiel, ktorý má majetkovú hodnotu, mal byť zaradený do vyporiadania BSM. Tomu zodpovedá aj ustálená judikatúra najvyššieho súdu (R 49/1973) považujúca moment zániku BSM za rozhodujúci pre posúdenie, čo má tvoriť predmet vyporiadania BSM. V zmysle právnych záverov najvyššieho súdu vyjadrených v rozhodnutiach sp. zn. 3 Cdo 88/2010 a 5 Cdo 29/2000 má súd prihliadnuť na hodnotu členského podielu a vyjadriť ju ako všeobecnú trhovú cenu. Obdobne sa odvolací súd pri riešení dovolacej otázky názorovo odklonil aj od záverov najvyššieho súdu vyjadrených v rozhodnutí sp. zn. 7 MCdo 1/2011. Z týchto dôvodov žalobkyňa navrhla napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

4. Žalovaný vo vyjadrení k dovolaniu uviedol, že právne závery najvyššieho súdu vyjadrené v rozhodnutiach, na ktoré poukázala žalobkyňa v dovolaní, sa nevzťahujú na riešenie dovolacej otázky. Dovolanie navrhol odmietnuť.

5. Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), dospel k záveru, že dovolanie treba odmietnuť. Stručné odôvodnenie rozhodnutia odvolacieho súdu (§ 451 ods. 3 CSP) obsahujú nasledujúce body:

6. V zmysle § 419 CSP je proti rozhodnutiu odvolacieho súdu dovolanie prípustné, (len) ak to zákon pripúšťa. Rozhodnutia odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie prípustné, sú vymenované v ustanoveniach § 420 a § 421 CSP.

7. Podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu.

8. Otázkou relevantnou podľa § 421 ods. 1 CSP môže byť len právna (nie skutková) otázka hmotnoprávnej povahy (ktorá sa odvíja od interpretácie napríklad Občianskeho zákonníka, Obchodného zákonníka, Zákonníka práce, Zákona o rodine) alebo procesnoprávnej povahy (ktorej riešenie záviselo na aplikácii a interpretácii procesných ustanovení). Musí ísť pritom o právnu otázku, na riešení ktorej odvolací súd založil svoje rozhodnutie, a ktorá mala pre jeho rozhodnutie určujúci význam.

9. V dovolaní, prípustnosť ktorého je vyvodzovaná z § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, musí dovolateľ špecifikovať ním tvrdený odklon od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu bližšou konkretizáciou rozhodnutia (rozhodnutí) dovolacieho súdu, ktoré napĺňa pojem ustálená prax dovolacieho súdu (1 Cdo 206/2016, 2 Cdo 203/2016, 3 Cdo 27/2017, 4 Cdo 95/2017, 6 Cdo 27/2017, 6 Cdo 35/2017, 7 Cdo 7/2018).

10. V zmysle judikátu R 71/2018 patria do pojmu „ustálená rozhodovacia prax dovolacieho súdu“ (§ 421 ods. 1 CSP) predovšetkým stanoviská alebo rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré sú (ako judikáty) publikované v Zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky. Súčasťou ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu je tiež prax vyjadrená opakovane vo viacerých nepublikovaných rozhodnutiach najvyššieho súdu, alebo dokonca aj v jednotlivom, dosiaľ nepublikovanom rozhodnutí, pokiaľ niektoré neskôr vydané (nepublikované) rozhodnutia najvyššieho súdu názory obsiahnuté v skoršom rozhodnutí nespochybnili, prípadne tieto názory akceptovali a z hľadiska vecného na ne nadviazali. Do ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu v zmysle § 421 ods. 1 CSP treba zahrnúť aj naďalej použiteľné, legislatívnymi zmenami a neskoršou judikatúrou neprekonané civilné rozhodnutia a stanoviská publikované v Zbierkach súdnych rozhodnutí a stanovísk vydávaných Najvyššími súdmi ČSSR a ČSFR, ďalej v Bulletin Najvyššieho súdu ČSR a vo Výbere rozhodnutí a stanovísk Najvyššieho súdu SSR a napokon aj rozhodnutia, stanoviská a správy o rozhodovaní súdov, ktoré boli uverejnené v Zborníkoch najvyšších súdov č. I, II. a IV vydaných SEVT Praha v rokoch 1974, 1980 a 1986.

11. Pri skúmaní, či je dovolanie prípustné podľa § 421 ods. 1 písm. a/ CSP, sa dovolací súd zameriava na zistenie a posúdenie vzťahu medzi dovolateľom označeným existujúcim rozhodnutím dovolacieho súdu (judikátom), ktoré tvorí súčasť jeho ustálenej rozhodovacej praxe, a novým prípadom. Vychádzajúc z kontextu skoršieho rozhodnutia (judikátu) a jeho skutkového vymedzenia pri tom za pomoci abstrakcie interpretuje v judikáte vyjadrené právne pravidlo (ratio). Táto činnosť dovolacieho súdu je zameraná na zistenie (prijatie záveru), či nový prípad je s ohľadom na jeho skutkový rámec v relevantných otázkach (okolnostiach) podobný alebo odlišný od skoršieho prípadu. Pokiaľ dovolateľ nevysvetlí, ktoré rozhodnutie treba považovať za „skorší prípad“, dovolací súd nemá podklad pre takéto posudzovanie (nemôže posúdiť, či skutočne došlo k dovolateľom tvrdenému odklonu od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu), čo v konečnom dôsledku znamená, že nemôže prikrčiť k meritórnemu dovolaciemu prieskumu.

12. Podľa presvedčenia žalobkyne sa odvolací súd pri riešení dovolacej otázky odklonil od nasledovnej ustálenej rozhodovacej praxe (právnych záverov) dovolacieho súdu:

12.1. V BSM je všetko, čo niektorý z manželov nadobudol; teda nie len čo manželia nadobudli (R 49/1973).

12.2. Predmetom vyporiadania BSM je všetko, čo do tohto spoluvlastníctva patrilo a čo existovalo ku dňu jeho zániku. Pri zisťovaní ceny vecí, ktoré tvoria predmet BSM treba vychádzať z ceny, ktorú majú veci v čase vyporiadania. Okrem vecí v BSM sú predmetom vyporiadania aj iné majetkové hodnoty, pokiaľ boli nadobudnuté za trvania manželstva; medzi ne patrí aj členský podiel v bytovom družstve. Za trhovú cenu členského podielu v bytovom družstve treba považovať cenu, za ktorú je možné v konkrétnom čase a mieste nadobudnúť členské práva a povinnosti k porovnateľnému bytu (2 Cdo 8/2007, obdobne 5 Cdo 29/2000 a 7 MCdo 1/2011).

12.3. Pri vyporiadaní BSM musí súd prihliadnuť aj na hodnotu členského podielu vyjadrenú ako všeobecnú (trhovú) cenu, teda cenu, ktorú by bolo možné dosiahnuť za prevod členského podielu v danom mieste a čase. V konaní o vyporiadanie BSM súd určí, čo do tohto spoluvlastníctva patrilo ku dňu jeho zániku; vyporiadanie uskutoční len o predmete BSM. Pokiaľ dospeje k záveru, že určitá vec do BSM nepatrí, neuvádza vo výroku, že vec nebola predmetom vyporiadania, ale vyjadří to len v odôvodnení rozhodnutia (3 Cdo 88/2010).

13. Dovolací súd pripomína, že so zánikom manželstva nie je ex lege spojený zánik spoločného členstva rozvedených manželov v bytovom družstve. V zmysle § 705 ods. 2 Občianskeho zákonníka k jeho

zániku dochádza dohodou rozvedených manželov alebo rozhodnutím súdu o zrušení ich spoločného nájmu družstevného bytu. Pre vyporiadanie práv a povinností spojených s užívaním družstevného bytu rozvedených manželov je preto určujúca všeobecná cena týchto práv ku dňu uzavretia dohody manželov o zrušení ich práva spoločného nájmu družstevného bytu alebo ku dňu, kedy nadobudne právoplatnosť rozhodnutie súdu o zrušení tohto práva a o tom, kto z bývalých manželov bude ako člen družstva naďalej nájomcom bytu. Spolu so zánikom spoločného členstva bývalých manželov v bytovom družstve dochádza v týchto prípadoch k tomu, že výlučným nositeľom práv a povinností spojených s užívaním družstevného bytu ako člen družstva sa stáva iba jeden z rozvedených manželov. Na rozdiel od toho zánik BSM je síce spojený so zánikom manželstva (§ 148 ods. 1 Občianskeho zákonníka), avšak až uzavretím dohody manželov o vyporiadaní ich BSM alebo právoplatnosťou rozhodnutia súdu alebo uplynutím troch rokov od jeho zániku (§ 149 ods. 2 až 4 Občianskeho zákonníka) sa jeden z bývalých manželov stáva výlučným vlastníkom veci, prípadne sa vo vzťahu k veci rozvedení manželia stávajú podielovými spoluvlastníkmi veci. Občiansky zákonník výslovne neupravuje vzťah rozvedených manželov k veciam (právam) patriacim do už zaniknutého, ale ešte nevyporiadaného BSM. Aj v tomto medziobdobí ide však o vzťah spoluvlastníkov k týmto veciam, na ktorý sa za použitia analógie (§ 853 ods. 1 Občianskeho zákonníka) primerane vzťahujú ustanovenia o BSM (R 17/1967 a R 42/1972).

14. Pre účely preskúmvanej veci dovolací súd uvádza, že rozhodnutie, ktoré je uvedené vyššie pod bodom 12.1., spočívalo na riešení otázky, či sa predmetom BSM stane vec vtedy, ak bola nadobudnutá za trvania manželstva na základe zmluvy uzavretej iba jedným z manželov. Konštatovalo, že aj vtedy sa nadobúdaná vec stane predmetom BSM, pokiaľ, samozrejme, nebola kupovaná len za prostriedky vo výlučnom vlastníctve len jedného z manželov. Toto rozhodnutie teda „prima facie“ spočíva na riešení otázky, ktorá je odlišná od dovolacej otázky. Žalovaný sa totiž opätovným (a tentoraz výlučným) nájomcom bytu stal až po zániku manželstva procesných strán.

15. Po bližšom oboznámení sa s obsahom rozhodnutí, podstata ktorých je uvedená v bodoch 12.2. a 12.3., dovolací súd konštatuje, že všetky tieto rozhodnutia sa týkali skutkového a právneho stavu, ktorý je výrazne odlišný od stavu významného pre rozhodnutie v danom prípade. Žalobkyňou označené rozhodnutia sa vzťahovali na prípady, v ktorých sa o vyporiadaní BSM rozhodovalo v čase po nadobudnutí právoplatnosti rozhodnutia súdu určujúceho jedného z bývalých manželov za výlučného nájomcu družstevného bytu a zároveň člena družstva. Členský podiel, ktorý predstavuje súbor majetkových a nemajetkových práv a povinností člena družstva, bol v týchto prípadoch vyporiadaný a jednému z manželov prikázaný ako hodnota, ktorá reálne existovala v čase vyporiadania BSM súdom. V danom prípade ale rozhodnutie súdu o určení jedného z bývalých manželov za člena družstva nebolo vydané - členstvo v bytovom družstve zaniklo obom bývalým manželom naraz a pritom inak než dohodou alebo rozhodnutím súdu. K záveru o tom, že v posudzovanom prípade predmetom vyporiadania BSM nemôže byť (aj) hodnota členského podielu, nedospeli súdy oboch inštancií preto, že by právne náhľady najvyššieho súdu zhrnuté v bodoch 12.2. a 12.3. nemali na zreteli alebo by sa od nich mienili odkloniť (napríklad preto, že ich považujú za nesprávne alebo už prekonané). Za kľúčový dôvod, pre ktorý - podľa ich názoru - nebolo možné zaradiť do vyporiadania BSM hodnotu členského podielu, považovali právne dôsledky skutočností, ktoré nastali v čase od zániku BSM do jeho vyporiadania a postihli oboch bývalých manželov rovnako; obom zaniklo spoločné členstvo v bytovom družstve. Z rozhodnutí súdov oboch inštancií vyplýva, že za podstatnú pre rozhodnutie považovali tú okolnosť, že (na rozdiel od prípadov, na ktoré sa vzťahovali rozhodnutia najvyššieho súdu uvedené v bodoch 12.2. a 12.3.) v čase ich rozhodovania nebol už nikto z bývalých manželov členom bytového družstva a neexistoval členský podiel v bytovom družstve, ktorý by mal a mohol byť predmetom vyporiadania BSM.

16. Z týchto dôvodov dospel najvyšší súd k záveru, že odvolací súd sa pri riešení dovolacej otázky neodklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu. Prípustnosť dovolania žalobkyne preto z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. a/ CSP nevyplýva.

17. Najvyšší súd odmietol dovolanie žalobkyne podľa § 447 písm. c/ CSP, v zmysle ktorého dovolací súd odmietne dovolanie, ak smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému nie je dovolanie prípustné.

Vzhľadom na (procesný) dôvod odmietnutia dovolania neposudzoval vecnú správnosť záverov, na ktorých odvolací súd založil svoje rozhodnutie.

18. Najvyšší súd rozhodnutie o trovách dovolacieho konania neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

19. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0 vo výroku o odmietnutí dovolania a pomerom hlasov 2 : 1 vo výroku o trovách dovolacieho konania.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.